

Halikonlahden luontopolku

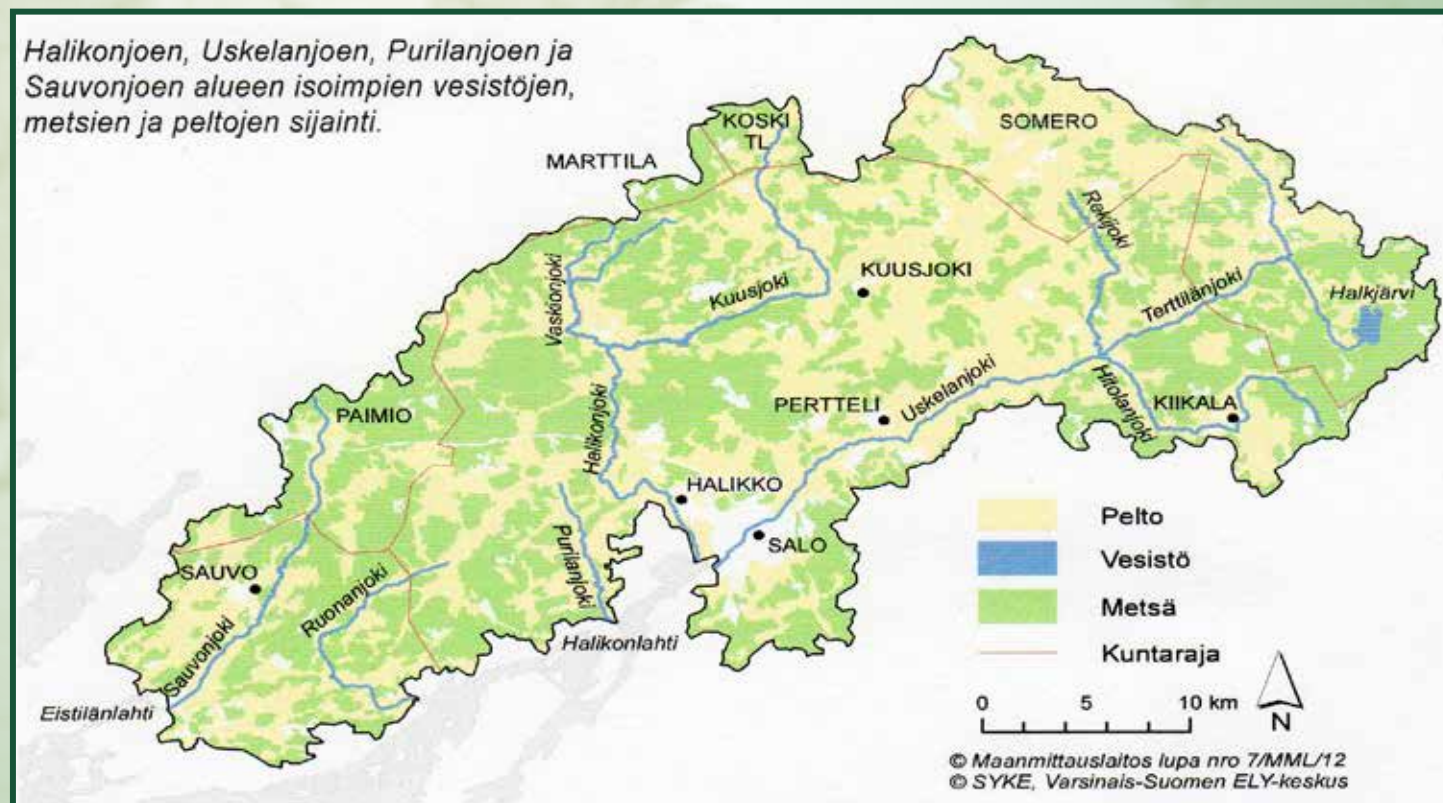
Halikonlahden luontopolkuesitys on syntynyt Angelniemen kyläyhdistyksen ideoimassa Halikonlahden hoidon keinot hankkeen yhteydessä. Hankkeen on rahoittanut Saaristomeren suojeluyhdistys ja taulujen suunnittelusta ovat vastanneet Suomen Luontotieto Oy ja tekstien sekä kuvien taitosta Tmi Eija Rauhala. Hankkeen kuvat ovat Suomen Luontotieto Oy ottamia. Valuma-alueen kartta on Lounais-Suomen ELY-keskuksen laatima.

Halikonlahden luontopolku

Halikonlahti

Halikonlahti on pitkä ja matala sisäsaariston lahti, jonka Kemiönsaari jakaa kahteen osaan. Näistä eteläisempi haara yhtyy Strömman kanavan kautta Hangon selälle ja läntisempi haara työntyy pitkän salmen kautta Peimarin selälle Paimionlahden eteläosaan. Vesialue on salmien syvänteitä lukuun ottamatta matalaa ja keskisyvyyskin on vain 3-4 metriä. Merenpohja on alueella pääosin savikkoa ja pohja on usein pehmeää. Salmien alueella, missä virtaus on kovempaa, tavataan myös kivipohjia ja Strömman alueella on myös muutamain paikoin hiekkapohjia. Halikonlahti saa makean vetensä hyvin laajalta valuma-alueelta. Halikonlahden alueelle laskee vetensä kaksi suurempaa jokea, joista Uskelanjoen valuma-alue on 566 km² ja Halikonjoen 307 km². Rauvolanselälle laskevan pienemmän Purilanjoen valuma-alue on sekin 83 km². Suurin osa Halikonlahden kuormituksesta tulee lahdenpohjukkaan laskevien jokien tuomana. Sateisina aikoina Halikonlahti on käytännössä makeanveden allas eikä veden suolaisuutta maistamalla tunne.

Halikonlahden luontopolku

Veden laatu

Halikonlahden pohjukka, pitkälle salmien suuntaan, on savisameaa ja kirkasta vettä tavataan vain salmien merenpuoleisilla osilla. Valuma-alue on pääosin savikkoa ja joet tuovat mukanaan huuhtoutuvaa kiintoainesta, joka hiljalleen vajoaa merenpohjaan. Merialueen mataluus johtuu jatkuvasta kiintoaineen kasautumisesta. Saven mukana mereen päätyy myös saveen sitoutunutta fosforia, joka pohjaan laskeutuessaan säilyy pitkään yhteyttävien levien käytössä. Esimerkiksi vuosina 2000–2005 Halikonlahteen päätyi jokien mukana keskimäärin vähintään 55 tonnia fosforia ja yli 600 tonnia typpeä vuodessa. Pääosin maataloudesta peräisin olevat päästöt ovat vähentyneet viime vuosina, samoin kuin asutuksesta peräisin olevien ravinteiden määrä. Päästöjen vähenemisestä huolimatta Halikonlahteen ja sitä kautta Itämereen päätyvien ravinteiden määrä on edelleen ympäristön kantokyvylle aivan liian suuri ja niiden vaikutus näkyy selvimmin jokakesäisinä sinilevän massaesiintymisinä. Pitkään jatkunut ravinnekuormitus muuttaa koko ekosysteemiä ja mm. kalastossa ravinteiden määrä näkyy särkikalojen runsautena.

Purilanjoki on uurtanut uomansa
syväälle savikkoon

Halikonlahden luontopolku

Linnusto

Alueen pesimälinnuston kannalta merkittävimmät alueet löytyvät Halikonlahden pohjukasta eli Viurilanlahden alueelta ja toisaalta Jokiniemenlahden alueelta Purilanjoen suistosta. Valtaosa alueen pesimälinnuista on ranta- ja kosteikkolintuja ja alueella pesii myös vaateliaita sorsalajeja kuten, heinätavi, harmaasorsa, lapasorsa ja punasotka. Rantakanoista alueella pesii nokikanoja, ruisräikkä sekä myös liejukana joka viime vuosina on pesinyt alueella usean parin voimin. Alueella on naurulokkikolonia, jonka parimäärä oli v. 2012 linnustoselvityksen mukaan noin 550 paria. Suomessa vähälukuinen viiksitimali pesii säännöllisesti Viurilanlahden ruovikoissa ja lajia voi tavata muuallakin alueen ruovikoissa. Petolinnuista ruskosuohaukka on useana vuonna pesinyt alueella mutta viime vuosina pesintää ei enää ole varmistettu. Alueen näkyvin petolintu on merikotka, joka pesii lähiseudulla usean voimin. Saalistavia emolintuja sekä pesimättömiä lintuja näkyy alueella ympäri vuoden. Kokkilansalmen kalastajien verkoavannoilla on käynyt parhaimmillaan kymmenkunta merikotkaa saalista kärkkymästä. Halikonlahden alue on merkittävä muuttolintujen levähdys ja ruokailualue ja alueen salmia pitkin kulkee merkittävä sisämaahan suuntautuva lintujen muuttoväylä niin keväällä kuin syksylläkin.

Merikotka

Tukkasotka

Halikonlahden luontopolku

Särkikalojen pyynti puhdistaa vesistöjä

Särkikalojen kalastus on helppo ja edullinen tapa poistaa fosforia vesistöstä ja samalla vähentää sinilevien massaesiintymisiä. Särkikalojen tehokas pyynti poistaa suoraan ravinteita, mutta yhtä tärkeää on se, että pohjaa tonkivia ja sieltä veteen ravinteita vapauttavia kaloja on vähemmän. Tällöin sedimentaatio on nopeampaa ja pohjaan sedimentoituneet ravinteet myös pysyvät siellä.

Särkikalojen poistaminen vaikuttaa myös kalalajistoon. Vähempiarvoisen kalan määrä pienenee ja arvokalojen määrä ja koko kasvaa. On havaittu, että hoitokalastuksen jälkeen ahven hyötyy ensimmäisenä ja ahventen koko kasvaa nopeasti.

Tuhanteen kiloon (1000 kg) kalaa on sitoutunut 6 - 8 kg fosforia ja 25 kg typpeä. Ravinteiden poiston edellytyksenä on, että särkikalat poistetaan vesiekosysteemistä ja niiden ravinteet saadaan sitoutumaan takaisin maaperään. Pieniä määriä särkikalvoja voi kesällä kompostoida kerralla yhdessä kasvisjätteen kanssa. Vanha tapa on myös käyttää särkiä esim. perunan lannoitteena.

Särkisaalista

Halikonlahden luontopolku

Kalalajisto

Alueen kalasto on runsas ja monilajinen. Selkeä meriyhteys tuo lajistoon mukanaan suolaisen veden kalalajeja ja toisaalta lahdenpohjukoissa tavataan selkeitä makeaa vettä suosivia kalalajeja. Lohikaloista alueella tavataan merilohta, meritaimenta sekä myös vaellussiikaa. Ilmeisesti istutusperäinen meritaimenkanta lisääntyy Uskelanjoella, mutta muuten pääosa alueen lohikaloista on istutusperäistä. Särkikaloja on alueella runsaasti ja särki, pasuri sekä lahna muodostavat biomassaltaan suurimman kalaryhmän alueella. Suomessa vähälukuinen suutari on yleinen kalalaji alueella ja alkukesällä laji liikkuu suurissa parvissa alueen ruovikoiden reunamilla. Petokalakanta on alueella runsas ja alue on tunnettu hyvistä ahven-, kuha- ja haukisaaliista. Alueelta saadaan säännöllisesti yli kymmenkiloisia haukiköriläitä. Sekä keväisin että syksyisin alueelle nousee silakkaparvia, mutta aiempaan verrattuna silakkamäärät ovat vähäisiä. Alueen merenpuoleisilla osilla tavataan kirkasta vettä suosivia lajeja, kuten kampelaa ja silmäneulaa. Haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltu hopearuutana on levinnyt alueelle viime vuosina. Alueelta on saatu myös tulokaslajeihin kuuluvia villasaksirapuja.

Suutari

Halikonlahden luontopolku

Järviruoko vedenpuhdistajana

Järviruoko (*Phragmites australis*) on Halikonlahden alueen rantojen runsaslukuisin kasvi. Käytännössä lähes kaikkia rantoja reunustaa järviruokokasvusto, joka suurimmillaan merenlahtien pohjukoissa voi olla satojen metrien levyinen. Järviruon biomassa voi olla hehtaarin alueella jopa 10000 kg ja tähän määrään biomassa on sitoutunut runsaasti fosforia ja typpeä. Hehtaarin alueella saattaa olla puhdasta fosforia jopa 9 kg. Järviruoko onkin yksi parhaista luonnon omista vedenpuhdistajista ja ilman laajoja ruovikoita vesialueen tila oli huomattavasti nykyistä heikkolaatuisempi. Järviruokoa keräämällä saadaan ravinteita helposti pois vesikierrosta. Paras korjuuaika on juuri ennen kukintaa, jolloin järviruon näkyvissä osissa ravinnepitoisuudet ovat korkeimmillaan. Kukinnan jälkeen ruokokasvustot keräävät ravinteita juurakkoihinsa ja näkyvä osa alkaa kuihtua. Ravinteiden kierron kannalta ympäristölle ystävällisin keino on ruokomassan kompostointi. Ruot kompostoituvat hitaasti, mutta niiden pilkkominen ja rehevämpien seosaineiden lisäys saa kyllä ruotkin hajoamaan. Kuivaa ruokoa voi myös kerätä talvella ja rantaan keväällä ajautuneet ruokoniput on helppo kerätä ja kompostoida. Ravinteita on myös kuivassa järviruossa mutta niiden määrä on huomattavasti vähäisempi. Kuivan järviruon polttamisessa rannoilla ei ole ympäristön kannalta mitään hyötyä, sillä veteen joutuvan tuhkan mukana ravinteet päätyvät takaisin levien käytettäviksi.

Rannalle ajautuneet järviruot
kannattaa kompostoida

Halikonlahden luontopolku

Sinilevät

Sinilevät eli oikeammin syanobakteerit ovat nykyään jokakesäinen riesa Halikonlahden alueella. Syanobakteerien massaesiintyminen on seurasta vesien ravinnepitoisuuksien ja erityisesti fosforin määrän lisääntymisestä. Sinilevät ovat yhteyttäviä esitumallisia, joilla on kyky sitoa typpeä suoraan ilmakehästä. Syanobakteerit eivät ole eläessään sinisiä ja niiden sinivihreä lateksimainen väri syntyy vasta bakteerien kuollessa. Suomen rannikkoalueella noin puolet sinilevien massaesiintymiä aiheuttavista syanobakteerilajeista on myrkyllisiä. Syanobakteereissa on kahdenlaisia myrkkyyjä, mak-samyrkkyyjä ja hermomyrkkyyjä ja osa myrkyistä on melko pysyviä vesiekosysteemissä. Mikäli sinilevää on vedessä paljon, on uimista syytä välttää. Herkimmät ihmiset saavat ihottumaa jo pienistäkin sinilevämmääristä ja suihkussa käyminen uinnin jälkeen on suositeltavaa. Yleensä sinilevien myrkkypitoisuudet vedessä ovat vähäisiä eikä Suomessa ole kukaan sinilevämyrkkyyihin kuollut. Sen sijaan koiria ja jopa lehmiä on kuollut niiden juotua rantavedestä sinileväpitoista vettä.

Sinilevää rantavedessä

Halikonlahden luontopolku

Veneile luontoa kunnioittaen

Saaristomeren alueella on lukuisia rantalintujen pesimäyhdyskuntia, jotka huhtikuun puolenvälin ja elokuun alun välisenä aikana tulee jättää rauhaan lintujen pesimisrauhan turvaamiseksi. Yksikin mairinnousu saattaa karkottaa emot luodoilta, jolloin poikaset ja munat jäävät varisten ja suurten lokkien armoille. Lintujen pesimäluodot tunnistaa jo kaukaa ilmaan nousevista emoista ja rannalla huutava meriharakka tai ilmassa varoittava lokki on varma merkki, että luodolla pesitään. Kannattaa muistaa että lintujen häirintä ja mairinnousu pesimäluodoille on kielletty, vaikka sitä ei olisi erityisesti esimerkiksi kieltoaukuin osoitettu. Suuria naurulokkiyhdyskuntia esiintyy myös Halikonlahden alueella ja täällä, missä vesialueet ovat pieniä, voi veneilijöiden tahatonkin häirintä vaikuttaa merkittävästi lintujen pesimätulokseen. Vastuunsa tunteva veneilijä väistää myös vesilintupoikueita, jotka hajaantuessaan joutuvat usein suurten lokkien saalistuksen kohteeksi.

Selkälokki varoittaa
lähestyvistä veneilijästä

Isokoskelopoikue